

- розстрочка платежів за наступними витратами: страхування, реєстрація;
- страхування від 0,38 %.

У якості можливих видів об'єктів лізингу можуть виступати наступні:

- залізничні піввагони різних моделей;
- залізничні вагони-цистерни різних моделей;

- залізничні вагони-зерновози;
- тепловози різних моделей;
- електровози різних моделей.

У якості постачальників об'єктів лізингу можуть виступати всі заводи-виробники на Україні і СНД.

Висновки. Серед багатьох можливостей фінансування програми оновлення та поліпшення основних засобів залишається обрати найпривабливіші, з урахуванням сучасного стану українських залізниць – як технічного, так і економічного.

З кожним роком актуальність питань фінансування програм оновлення та модернізації основних засобів залізничного транспорту збільшується. В сучасних умовах господарювання залізничного транспорту для оновлення основних засобів залізниць доцільно використовувати змішане фінансування: по-перше, фінансування за рахунок власних коштів, а по-друге, за рахунок часткового використання залученого капіталу, в першу чергу фінансового лізингу.

Саме тому в умовах фінансової кризи «Укрзалізниця» треба удосконалювати та розвивати інвестиційну політику, що дозволить знайти кошти оновлювати рухомий склад, який знаходиться у критичному стані.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Березовська О.Р. Визначення сутності лізингу та оцінка його використання в економіці України [Текст] / О.Р. Березовська // Інноваційна економіка. – 2012. - №3. - С.183-189

2. Горбатенко О.А. Проблеми та перспективи розвитку лізингових відносин в Україні [Текст] / О.А. Горбатенко // Фінанси України. – 2011. - №13. – С.123 - 126

3. Кулиняк І.Я. Проблеми розвитку лізингових послуг в Україні [Текст] / І.Я. Кулиняк // Економіка АПК. – 2011. - №4. – С. 45-51

4. Кулиняк І.Я. Аналіз динаміки розвитку лізингових послуг в Україні [Текст] / І.Я. Кулиняк, О.В. Стрілецька // Науковий збірник НЛТУ України. – 2011. – вип. 21.12. – С. 204 – 209

5. Ломтева І.М. Фінансові аспекти поліпшення стану основних засобів залізниць України в умовах реформування [Текст] / І.М. Ломтева, Сначов М.П., Стрюковатська М.Ф. // Збірник наукових праць Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна. Проблеми економіки транспорту. - 2011. - Вип. 2. - С. 84-88. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/znpdnuzt_pet_2011_2_17.pdf

6. Подольчак Н. І. Інноваційна функція лізингу [Текст] / Н. І. Подольчак, Л. І. Семен // Управління інноваційним процесом в Україні: проблеми, перспективи, ризики: тези доп. III Міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 20-21 трав. 2010 р.): до 65-річчя каф. менедж. орг. / Нац. ун-т «Львів. політехніка» [та ін.]. — Л.: Вид-во Нац. ун-ту «Львів. політехніка», 2010. - С. 357 - 358.

7. Замовлення на оновлення рухомого залізничного складу будуть віддані вітчизняному виробнику – Електронний ресурс. режим доступу: <http://ua.112.ua/polityka/zamovlennya-na-onovlennya-ruhomogo-skladu-budut-viddani-vitchiznyanomu-virobniku-burbak-35620.html>

8. Дані Укрзалізниці - Електронний ресурс. Режим доступу: www.uz.gov.ua

9. Токмакова І.В. Сучасні підходи до вирішення проблеми оновлення рухомого складу залізничного транспорту [Текст] / І.В. Токмакова // Вісник економіки транспорту та промисловості. – 2009. - № 25. – с. 82 – 84.

*Рецензент д.е.н., професор УкрДУЗТ Дейнека О.Г.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДУЗТ Уткіна Ю.М.*

УДК 330.34 : 332.143

DOI: <https://doi.org/10.18664/338.47:338.45.v0i50.53220>

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

Плугіна Ю.А., к.е.н., доцент (УкрДУЗТ)

Інноваційний шлях розвитку України передбачає створення національних інноваційних систем. В статті наведено сутність національної інноваційної системи, визначено її складові, окреслено низку причин, що перешкоджають розвиткові інноваційних процесів. Перелічено перспективні шляхи

© Плугіна Ю.А.

Вісник економіки транспорту і промисловості № 50, 2015

управління розвитком національної інноваційної системи. Визначено необхідність створення та реалізації стратегії комплексного інноваційного регіонального розвитку, основною метою якої є забезпечення сталого економічного становлення регіону, підвищення якості життя населення та довкілля певної території.

Ключові слова: інноваційний шлях розвитку, національна інноваційна система, стратегія інноваційного розвитку регіону

ИННОВАЦИОННОЕ РАЗВИТИЕ РЕГИОНОВ УКРАИНЫ: ОБЩИЕ ВОПРОСЫ

Плугина Ю.А., к.э.н., доцент (УкрГУЖТ)

Инновационный путь развития Украины предусматривает создание национальных инновационных систем. В статье определена сущность национальной инновационной системы, перечислены ее составляющие, очерчен ряд причин, препятствующих развитию инновационных процессов. Намечены перспективные пути управления развитием национальной инновационной системы. Определена необходимость создания и реализации стратегии комплексного инновационного регионального развития, основной целью которой является обеспечение устойчивого экономического становления региона, повышение качества жизни населения и окружающей среды определенной территории.

Ключевые слова: инновационный путь развития, национальная инновационная система, стратегия инновационного развития региона

INNOVATIVE REGIONS DEVELOPMENT OF UKRAINE: GENERAL ISSUES

Plugina J.A., PhD, docent (USURT)

The innovative way of development of Ukraine, which is recognized as the priority direction of competitiveness increase of national economy, provides creation of national innovative systems. The national innovative system is defined as set of legislative, structural and functional components which are involved in process of creation and application of scientific knowledge and technologies and define legal, economic, organizational and social conditions for ensuring innovative process. The national innovative system consists of two components: research and production (as first) and infrastructure (as second) which in the interaction and interrelation provide production and commercialization of scientific knowledge and technologies within national borders. In article identified a number of reasons, hindering the development of innovative processes. The main disadvantages of socio-economic relations, hampering the development of the scientific and technological competitiveness of Ukraine are presented. Perspective ways of development management of the national innovative system are listed. It is noted that realization of innovative development model of the country demands close integration of education, science and production sector, and also development of its new forms. The effective innovative policy has to be carried out not only on nation-wide, but also at the regional level that causes the necessity of creation and realization of complex. A main objective of complex strategy of innovative regional development is ensuring steady economic formation of the region, improvement of quality of population life and environment of a certain territory.

Keywords: innovative way of development, national innovation system, strategy of innovative regional development

Постановка проблеми та її зв'язки з науковими чи практичними завданнями. Інтеграційні наміри України щодо Європейського союзу вимагають зближення національної економічної системи до систем країн ЄС. Саме тому пріоритетним напрямом підвищення конкурентоспроможності національної економіки України визнано інноваційний шлях розвитку – базової моделі розвитку країн ЄС. Модель інноваційного розвитку передбачає широкомасштабне введення у господарський обіг таких продуктів інтелектуальної праці, як знання, технології, науково-технічні розробки тощо для їх

комерціалізації та досягнення соціально-економічного ефекту.

Перехід до інноваційної моделі розвитку національної економіки насамперед передбачає встановлення ефективного правового регулювання відносин у сфері інновацій. Сучасна нормативно-правова база України стосовно науково-технічної та інноваційної діяльності налічує близько 200 документів. Зокрема, національне інноваційне законодавство включає норми Конституції України, Господарського кодексу, Закону України "Про інноваційну діяльність", Закону України "Про пріоритетні напрями розвитку інноваційної

діяльності в Україні", Закону України "Про інвестиційну діяльність", Закону України "Про наукову і науково-технічну діяльність", Закону України "Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків" та інших нормативно-правових актів, які визначають правові, економічні та організаційні засади державного регулювання інноваційної діяльності в Україні, встановлюють форми стимулювання державою інноваційних процесів і спрямовані на підтримку розвитку економіки України інноваційним шляхом [1].

Перехід на інноваційний шлях розвитку країни передбачає створення національної інноваційної системи (НІС). НІС являє собою інституціональну основу інноваційного розвитку національної економіки, що створює необхідні умови і ресурси для ефективної наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності в країні. Вона охоплює всю сукупність суб'єктів і об'єктів науково-інноваційної діяльності в базисних сферах економіки: науці, освіті, виробництві, ринку і комплекс інститутів правового, фінансового, соціального характеру, що забезпечують інноваційні процеси. Формування НІС доцільно здійснювати з регіонального рівня: починаючи з формування регіональних інноваційних систем, що враховують ресурсну забезпеченість та інноваційний потенціал територій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Формування концепції національної інноваційної системи, визначення їх ролі в процесах технологічного розвитку країни почалось з середини 80-х років ХХ ст. вченими різних країн світу[2, с. 49].

Питання формування та функціонування національних інноваційних систем досліджують в роботах українських та зарубіжних вчених, зокрема: Федуловою та М. Пашутою визначено роль НІС у інноваційному розвитку [3], М. Шарко досліджує сутність, структуру та особливості НІС [4], результати аналізу інноваційного потенціалу України наведено в роботі О.І. Волкова та ін. [5]. Крім того, значний внесок в дослідження різних аспектів НІС внесли такі вчені, як: І. Багрова, В. Білозубенко, А. Гречко, В. Іванов, О. Кавтиш, І. Карпунь, Б.-А. Лундвал, І. Макаренко, С. Меткалф, З. Микитюк, Р. Нельсон, М. Пашута та ін.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Безумовна актуальність питання формування та впровадження НІС вимагає подальшого вивчення через наявність безлічі «білих плям», неможливості використання результатів зарубіжних досліджень стосовно нашої системи господарювання, що створює необхідність детальних власних розробок за даною проблематикою. Так, забезпечення ефективного інноваційного розвитку на рівні регіонів країни вимагає дослідження основних проблем, що

стримують формування та розвиток національних та регіональних інноваційних систем, що і покладено **метою статті**.

Виклад основного матеріалу дослідження. Концепцією розвитку національної інноваційної системи (розпорядженням КМУ від 17.06.2009 № 680-р [6]) національна інноваційна система визначена як сукупність законодавчих, структурних і функціональних компонентів (інституцій), які задіяні у процесі створення та застосування наукових знань та технологій і визначають правові, економічні, організаційні й соціальні умови для забезпечення інноваційного процесу.

Відповідно, структура НІС складається з наступних підсистем:

1) державного регулювання: законодавчі, структурні, функціональні інституції, що встановлюють та забезпечують дотримання норм, правил, вимог в інноваційній сфері та взаємодію всіх підсистем НІС;

2) освіти: вищі навчальні заклади, науково-методичні та методичні установи, науково-виробничі підприємства, державні і місцеві органи управління освітою, навчальні заклади, що проводять підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації кадрів;

3) генерації знань: наукові установи та організації незалежно від форми власності, що проводять наукові дослідження і розробки та створюють нові наукові знання і технології, державні наукові центри, академічні та галузеві інститути, наукові підрозділи вищих навчальних закладів, наукові та конструкторські підрозділи підприємств;

4) інноваційної інфраструктури, що складається з виробничо-технологічної, фінансової, інформаційно-аналітичної та експертно-консалтингової складової, а також із технополісів, технологічних та наукових парків, інноваційних центрів та центрів трансферу технологій, бізнес-інкубаторів та інноваційних структур інших типів; інформаційних мереж науково-технічної інформації, експертно-консалтингових та інжинірингових фірм, інституційних державних та приватних інвесторів;

5) виробництва: організації та підприємстві, що виробляють інноваційну продукцію і надають послуги та/або є споживачами технологічних інновацій [6, 7].

В загальному вигляді НІС можна поділити на дві складові: науково-виробничу та інфраструктурно-забезпечувальну, що у своїй взаємодії та взаємозв'язку забезпечують виробництво та комерціалізацію наукового знання та технологій у межах національних кордонів.

Однак слід відверто наголосити, що хоча Концепція розвитку національної інноваційної системи була розроблена вже більше 5 років

потому, повного переходу на інноваційний шлях розвитку з часів прийняття вищезазначеного законопроекту не відбулось. Президентом Національної академії наук України Б. С. Патонем ще в 2001 р. окреслено низку причин, що перешкоджають розвитку інноваційних процесів [8]. Вони є актуальними й нині. Насамперед, це відсутність необхідних ресурсів як на державному, так і на галузевому рівнях, брак обігових коштів у підприємств та інші фактори, що викликані загальною кризовою ситуацією в економіці країни; відсутність дієвих ефективних механізмів підтримки інноваційної діяльності; відсутність відповідної фінансово-кредитної, податкової та амортизаційної політики; відсутність умов, які б сприяли широкому залученню в інноваційну сферу позабюджетних інвестицій, насамперед з боку вітчизняних комерційних структур та банків; відсутність дієвої правової та організаційної бази в галузі стандартизації та сертифікації продукції і технологій.

Вченим доведена необхідність запровадження фінансово-кредитних механізмів підтримки інноваційної діяльності, зокрема через створення спеціалізованих фінансових установ та позабюджетних галузевих фондів, розробки системи стимулів, покликаних забезпечити потік доступних кредитів на інноваційний розвиток підприємств.

Крім того, дослідниками відзначено, що національне законодавство, що стосується об'єктів промислової та інтелектуальної власності, повинно бути доопрацьоване на предмет його гармонізації з міжнародними правовими актами.

Ключовим фактором забезпечення інноваційного розвитку країни є наявність висококваліфікованих кадрів, відкритих до інноваційних технологій та новітньої техніки, здатних не лише освоювати, але й створювати продукти інтелектуальної власності.

Реалізація моделі інноваційного розвитку країни вимагає тісної інтеграції освіти, науки та виробничого сектору, а також розвитку нових її форм. Коло питань з цієї проблеми є дуже обширним і вимагає окремого дослідження. Однак, слід зазначити, що підготовка висококваліфікованих фахівців – є лише першим кроком побудови конкурентного, розвиненого, «якісного» людського потенціалу. Не меншої уваги вимагають питання забезпечення можливості (з боку освітнього сектору – надання освітніх послуг) та спроможності (з боку кожного індивідууму, зайнятого в народному господарстві – врахування фізичних, інтелектуальних, мотиваційних факторів) самого факту розвитку людського потенціалу.

Не претендуючи на окреслення всього переліку, зазначимо, що основними вадами системи соціально-економічних відносин, що

стримують розвиток науково-технічної конкурентоспроможності України, виступають [на основі 9, 11, 12]:

- нерозвиненість організаційних форм та інфраструктурного забезпечення інноваційної активності;

- відсутність дієвого механізму комерціалізації та обміну продуктами інноваційної діяльності;

- непослідовність та безсистемність державної політики в науково-технічній сфері;

- відсутність механізмів ефективної реалізації та оцінки ефективності національних науково-технічних програм;

- відсутність тісного зв'язку між наукою та практикою господарювання, формальність наукових досліджень в деяких ВНЗ та науково-дослідних інститутах.

З огляду на виявлені проблеми, перспективними шляхами управління розвитком НІС можуть стати:

- облік та оцінка складових інноваційного потенціалу України та приведення їх у відповідність до світових тенденцій розвитку інновацій;

- перегляд державної освітньої політики на предмет забезпечення підготовки інноваційно активних фахівців відповідно до визначених пріоритетів науково-технічного розвитку;

- розвиток організаційних форм та інтенсифікація інноваційної діяльності шляхом відродження системи пільгового оподаткування інноваційних підприємств, науково-дослідних установ та організацій інноваційної інфраструктури;

- подальший розвиток та удосконалення законодавчого забезпечення ринку прав на об'єкти інноваційної діяльності, у т.ч. адаптація національного законодавства до стандартів міжнародного законодавства.

Наголосимо, що ефективна інноваційна політика має здійснюватись не тільки на загальнодержавному, а й, що дуже важливо, на регіональному рівні. Відповідно, виникає необхідність створення та реалізації стратегії комплексного інноваційного регіонального розвитку, основною метою якої є забезпечення сталого економічного становлення регіону, підвищення якості життя населення та довкілля певної території.

Розробка стратегії комплексного інноваційного розвитку регіону вимагає проведення ретельного дослідження соціально-економічного стану, в ході якого повинні бути розглянуті наступні питання:

- аналіз соціально-економічної ситуації в регіоні;

- формування стратегічних цілей та сценаріїв інноваційного розвитку;

- визначення пріоритетних напрямів науково-технологічного та промислового розвитку регіону;
- оцінка наявних ресурсів, включаючи можливі заходи державної підтримки;
- визначення рівня конкурентоспроможності наукової та промислової продукції регіону;
- аналіз стану інфраструктури інноваційної діяльності та перспективи її розвитку;
- шляхи реструктуризації науково-технологічного та промислового комплексу та його адаптації до ринкових умов;
- перспективи соціально-економічного розвитку і вдосконалення обслуговуючої інфраструктури [10].

Необхідно наголосити, що на даний момент розроблена «Стратегія розвитку Харківської області до 2020 року», яка є проєкцією державних та загальноєвропейських підходів до конкретного регіону – Харківщини.

Стратегія комплексного інноваційного розвитку регіону реалізується в рамках певного механізму, серед елементів якого виступають об'єкти, суб'єкти, методи, засоби та принципи, що характеризуються різними видами взаємовідносин. Механізм має за мету забезпечення досягнення встановлених цілей сталого інноваційного розвитку в рамках сформованої стратегії комплексного інноваційного розвитку регіону.

Висновки даного дослідження і перспективи подальших робіт у цьому напрямку. Підсумовуючи все вищезазначене, можна зробити висновок, що формування ефективної національної інноваційної системи, в т.ч. на регіональному рівні, є стратегічним шляхом забезпечення конкурентоспроможності країни в умовах глобалізації та євроінтеграції, напрямом розвитку всіх секторів економіки, що матиме значний соціально-економічний ефект. Перспективами подальших досліджень бачимо вивчення механізму інноваційного розвитку регіону.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Кучерява З. Правове забезпечення інноваційного розвитку в Україні / З. Кучерява // Режим доступу: <http://www.minjust.gov.ua/13958>
2. Контуры инновационного развития мировой экономики: Прогноз на 2000-2015 гг. // Под ред. Дынкина А.А. - М.: Наука, 2000. - 143 с.
3. Федулова Л. Развитие национальной инновационной системы Украины / Л. Федулова, М. Пашута // Экономика Украины. - 2005. - №4. - С. 35-47.
4. Шарко М. Модель формування національної інноваційної системи України / М. Шарко // Экономика Украины. - 2005. - №8. - С. 25-30.
5. Волков О.І Экономика і організація інноваційної діяльності: Підручник / О.І. Волков, М.П. Денисенко, А.П. Гречан та ін.. - К.: ВЦ «Професіонал», 2004. - 960 с.
6. Проект розпорядження Кабінету Міністрів України Про схвалення Концепції розвитку національної інноваційної системи від 15.10.2008 року № 2691/01-06-1-3-03 – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=680-2009-%F>
7. Юхновський І. В. Сутність, структура та проблеми формування національної інноваційної системи України / І. В. Юхновський // Вісник Сумського державного університету. Сер. : Экономика. - 2011. - № 4. - С. 169-174.
8. Патон Б. Інноваційний шлях розвитку економіки України / Б. Патон // Вісник Національної академії наук України. - 2001. - № 2. - С. 11-15.
9. Кузьменко О. Особливості національної інноваційної системи України / О. Кузьменко // Режим доступу: http://www.experts.in.ua/baza/analtic/index.php?ELEMENT_ID=11144.&print
10. Дмитриев А.А. Особенности разработки стратегии инновационного развития региона / А.А. Дмитриев // Креативная экономика. — 2008. — № 9. — с. 52-56.
11. Яремко Л. Національна інноваційна система та її формування в Україні /Л. Яремко // Формування ринкових відносин в Україні: Збірник наукових праць. - Вип.1. – НДЕІ Мінекономіки України, 2007. - С. 54-57.
12. Чернявский Д.А. Инновационное развитие региона как основа повышения его конкурентного преимущества / Д.А. Чернявский // Автореф. на соиск. уч. степ. канд. экон. наук по спец. 08.00.05. – М. – 2011. - 28 с.

*Рецензент д.е.н., професор УкрДУЗТ Кірдіна О.Г.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДУЗТ Назаренко І.Л.*